

Posudek diplomové práce

Pavel Holub, Pacovská městská kniha z let 1475–1683, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze – Katedra pomocných věd historických a archivního studia, Praha 2012, 152 s. včetně 9 obr. příloh.

Mezi tradiční témata závěrečných kvalifikačních prací katedry PVH náleží práce z oblasti dějin správy, a to především městské, práce věnující se problematice městských kancelářů, pojmávané z nejrůznějších úhlů – nejčastěji z hlediska rozboru struktury a fungování příslušné kanceláře či z hlediska detailní diplomaticko-paleografické analýzy konkrétní městské knihy či určitého typologicky vymezeného souboru městských knih. Vyloučena nejsou přirozeně ani mnohá další témata.

Hlavní těžiště předkládané diplomové práce Pavla Holuba spočívá v diplomatické a obsahové analýze nejstarší pamětní knihy města Pacova z let 1475–1683, uložené ve fondu Archiv města Pacov v Moravském zemském archivu v Brně – Státním okresním archivu v Pelhřimově. Kromě diplomatického a obsahového rozboru si autor stanovil cíl zařadit předmětnou městskou knihu do kontextu dalších dochovaných písemných pramenů městské proveniencí a objasnit činnost pacovské městské kanceláře, stejně jako podíl vrchnosti na vedení analyzované pamětní knihy.

Autor zvolil nepříliš obvyklé, ale v daném případě zcela logické členění textu (pro větší přehlednost bych doporučila číslování kapitol a podkapitol, v obsahu postrádám podkapitoly, které jsou součástí poměrně rozsáhlého úvodu – viz níže). Ten je rozčleněn do sedmi hlavních oddílů, a to podle typu zápisů přicházejících v analyzované knize. Těmto hlavním kapitolám předchází velice zevrubný úvod (s. 8–43), jehož obsahem je především položení si spektra otázek, na něž posléze autor ve vlastním textu hledá a nachází odpovědi. Součástí úvodní pasáže je systematicky zpracovaný komentovaný přehled literatury a pramenů (vhodnější by bylo obrácené pořadí, tj. rozbor pramenů a poté literatury), kde základním pramen představuje přirozeně analyzovaná pamětní kniha. S ohledem k tématu práce a především pak začlenění zpracovávané městské knihy do kontextu správního fungování města neoponechal diplomant stranou zájmu ani další typy písemných pramenů jak z fondu Archiv města Pacov, tak pacovské písemnosti cechovní proveniencí či městské fondy dalších měst a městeček na Pelhřimovsku a v neposlední řadě i prameny uložené v rámci ústředních fondů v Národním archivu (desky zemské, svobodnické knihy, stará manipulace – běžně užívaná zkratka je SM nikoli StM; při citování internetových odkazů chybí datum citování odkazu). Je potřeba zvláště ocenit, že všechny tyto písemné materiály, jejichž využívání v rámci rozboru jedné konkrétní městské knihy nebývá standardní součástí práce, sloužily autorovi jako zásadní komparativní materiál při studiu pacovské pamětní knihy. Následující část úvodu je věnována možnostem počítačového zpracování městských knih (v daném případě využil autor excelovské aplikace). V této souvislosti připomíná diplomant projekt na zpracování databáze soupisu městských knih v České republice v on-line režimu, především se ale zaměřuje na možnosti analýzy dat v městských knihách obsažených s pomocí výpočetní techniky, zvláště pak upozorňuje na potřebu exaktní a jednotné terminologie zápisů. Sám autor vychází z typologie městských knih zavedené Václavem Vojtíškem a rozpracované dalšími badateli a vypracované schéma aplikuje na analyzovanou pamětní knihu.

Po pasážích věnovaných rozboru pramenů a literatury a představení metody použité pro zpracování pacovské městské knihy se P. Holub soustředí na objasnění geneze měst na Pelhřimovsku od konce 12., resp. první poloviny 13. století do konce 17. století (kdy končí i zápisy v městské knize), přičemž se neomezuje pouze na údaje z literatury, ale maximálně využívá výpovědi archivních pramenů. Text je ilustrativně doplněn

přehlednými mapkami (uvedený způsob začlenění map přímo do textu je pro čtenáře velmi příjemný) ilustrujícími nejen vznik měst a městeček na Pelhřimovsku, ale i rozsah panství za jednotlivých vrchností. Poté následuje zevrubně komentovaný přehled práv a privilegií udělených Pacovu panovníkem i vrchností v průběhu let 1447 (kdy město získalo vůbec první privilegium vydané Janem Malovcem z Pacova) až konce 17. století.

Stěžejní část práce představuje vlastní diplomatický a obsahový rozbor knihy, jemuž předchází základní vnější popis (včetně informace o restaurátorských a konzervátorských zásadách). Následuje detailní informace týkající se dobového členění knihy, doplněná o ilustrativní tabulku představující způsob řazení zápisů v knize obsažených (s. 47, 48). Po uvedených nezbytných vstupních informacích následuje detailní analýza zápisů dle jejich typologie – zápisy pro paměť (zcela oprávněny zařazeny na první místo, neboť od nich se odvíjí označení celé skupiny městských knih), dále privilegia, záznamy týkající se městského hospodářství (prodeje, koupě, pronájmy atd.), zápisy městské správy v užším smyslu (kam náleží obnovy městských rad, přísahy a instrukce), záznamy týkající se soudnictví sporného a nesporného a na závěr jsou zařazeny zápisy novoměšťanů. Autor přehledně charakterizuje jednotlivé typy záznamů jak z hlediska obsahu a jejich výpovědní hodnoty, tak i z hlediska diplomatického. Zápisy v městské knize (především privilegia) porovnává, pokud to bylo možné, s jejich opisy. V této souvislosti se dotýká i paleografického hlediska – zde vychází patrně ze starší práce Ladislava Pecháčka uvedené v závěrečném soupisu literatury, v textu však jakýkoli odkaz, žel, chybí. Jednotlivá zjištění a závěry dokumentuje autor přehlednými grafickými schémata. Kromě mapových a grafických příloh vhodně zařazených do textu je závěrem (po nezbytném soupisu nevydaných i vydaných pramenů a literatury) zařazena ilustrativní obrazová příloha.

Závěr: Pavel Holub provedl v předložené diplomové práci detailní analýzu nejstarší pacovské městské knihy z let 1475–1683. Přehledně zhodnotil stávající literaturu ke studiu městských knih, prokázala výbornou orientaci v pramenech, kdy se neomezila pouze na analyzovaný rukopis, ale jako komparačního materiálu využil i prameny další. Práce zcela splňuje požadavky kladené na práci diplomovou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako výbornou.

doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc.
vedoucí práce

V Praze dne 2. února 2012